

Ба Шурои диссертациони 6D.KOA-091
назди Донишгохи техникии Тоҷикистон ба
номи академик М.С. Осимӣ (734042, шаҳри
Душанбе, хиёбони академикҳо, Раҷабовҳо,
10а, www.ttu.tj)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим дар мавзӯи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвори биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 2.9.6 - Экология

Дар ҷаҳони муосир биоэтанол дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ ба таври ҷашмрас рушди зина ба зина дошта, ҳамчун сӯзишвори сабз дар бисёр кишварҳо дастгирӣ мегардад. Он метавонад партовҳои газҳои гармхонагиро коҳиш диҳад ва вобастагиро аз нафти маъданӣ кам кунад, вале нисбат ба истеҳсол ва истифода бояд самаранокии экологӣ ва таъсири воқеии онро дар ҳаёти воқеӣ арзёбӣ намуд. Дар айни замон ҷараёнҳои сиёсӣ, технологияҳои нав ва муҳити биосистемагӣ омилҳои калидӣ мебошанд, ки рушди ин соҳаро муайян мекунанд.

Яке аз масъалаҳои актуалии илми муҳити зист ва энергетика дар асри XXI ҷустуҷӯ ва татбиқи манбаъҳои алтернативии сӯзишворӣ мебошад. Бо рушди босуръати техника ва афзоиши нақлиёти автомобилӣ, вобастагӣ ба сӯзишвори маъданӣ на танҳо ба таъминоти энергетикӣ давлатҳо таъсир мерасонад, балки ба сатҳи ифлосшавии муҳити зист, тағйирёбии иқлим ва саломатии инсон низ таъсири манфӣ иллатнок дорад. Ин ҳолат зарурати ҷустуҷӯ, таҳқиқ ва истифодаи сӯзишвори биологиро ҳамчун манбаи алтернативӣ дар соҳаи энергетика ва бахусус нақлиёти автомобилӣ ба мисли зарбаи вақт пеш меорад.

Муаллифи диссертация дар автореферати худ ба таври ҳамаҷониба таҳқиқ кардааст, ки татбиқи сӯзишвори биоэтанол дар муҳити нақлиётӣ метавонад на танҳо сатҳи истеъмоли сӯзишвориро кам кунад, балки таъсири экологии ғайриҷанбаҳои нақлиёти автомобилро низ ба маротиб беҳтар намояд. Дар таҳқиқот ҷанбаҳои гуногуни истеҳсол, арзёбии экологӣ, самаранокӣ ва таъсири иқтисодии истифодаи биоэтанол мавриди омӯзиш қарор гирифта, таҳлилҳои солим ва илмӣ пешниҳод шудаанд.

Диссертант дар автореферати кори диссертациони худ ҳадафи асосии худро дар қорҳои таҳқиқотӣ оид ба муайян намудани самаранокии экологӣ ва иқтисодии сӯзишвори биоэтанол дар муқоиса бо сӯзишвори маъданӣ ва арзёбии таъсири он ба сатҳи партовҳо, истеъмоли энергетикӣ ва сифати муҳити зист қарор додааст.

Натиҷаҳои бадастомадаи муаллиф метавонанд барои таҳияи асосҳои илмӣ-амалии арзёбии экологии истеҳсол ва истифодаи сӯзишвори биологии биоэтанол, такмили сиёсати давлатӣ дар самти рушди энергетикаи барқароршаванда, кам намудани таъсири манфӣ нақлиёти автомобилӣ ба муҳити зист, инчунин барои ҷорӣ намудани технологияҳои экологӣ-самаранок дар соҳаи нақлиёт ва энергетика истифода шаванд.

Илова бар ин, натиҷаҳои таҳқиқоти дар автореферати диссертатсия овардашуда метавонанд дар раванди таълимӣ, ҳангоми тайёр намудани мутахассисон дар соҳаҳои экология, энергетика ва нақлиёт, инчунин дар таҳияи барномаҳо ва лоиҳаҳои рушди устувор мавриди истифода қарор гиранд.

Бо вучуди сатҳи баланди натиҷаҳои дар автореферат инъикосёфта, баъзе камбудҳои мушоҳида мешаванд.

1. Дар автореферат (Саҳ. 3–4) коҳиши партовҳои газҳои гулхонагӣ ҳангоми истифодаи биоэтанол зикр шудааст, аммо нишондиҳандаҳои микдорӣ оварда нашудаанд. Натиҷаҳои санҷишҳои муқоисавӣ ва таҳлили омӯрӣ пешниҳод нашудаанд. Хуб мешуд, барои асоснокии хулосаҳо, маълумоти дақиқи таҷрибавӣ оварда шаванд.

2. Технология ҳамчун «бепартов» арзёбӣ гардидааст, вале дар раванд истифодаи моддаҳои химиявӣ ва ҳосилшавии намакҳо ба назар мерасад. Масъалаи безараргардонӣ ва таъсири эҳтимолии онҳо ба муҳити зист пурра баррасӣ нашудааст. Аз ин рӯ, хулосаи бепартов будани технология ниёз ба асосноккунии иловагӣ дорад.

Камбудии ишорашуда хусусияти принципиалӣ надошта, ба хулосаҳои асосӣ ва арзиши илмӣ-амалии кори диссертатсионӣ таъсири манфӣ намерасонад.

Диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим таҳқиқоти илмии мустақилона ба анҷом расонидаи муаллиф мебошад, ки дар он бо истифода аз усулҳои муосири илмӣ ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии арзёбии экологии истехсол, татбиқ ва самаранокии сӯзишвории биологии биоэтанол дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ таҳлил ва асоснок карда шудаанд. Он ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба диссертатсияи номзади ҷавобгӯӣ буда, муаллифи он ба дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 2.9.6 – Экология сазовор мебошад.

Тақриздиханда:

доктори илмҳои техникӣ, профессори
кафедраи экологияи Донишкадаи
кӯҳию металлургии Тоҷикистон
“ 16 ” 02 соли 2026

Розиков З.А.

Суроға: 735730, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Бӯстон, кӯчаи А. Баротов, 6
Телефон: (+992) 927774433
E-mail.: zafarrazukov@mail.ru

Имзои доктори илмҳои техникӣ, профессори кафедраи экологияи Донишкадаи кӯҳию-металлургии Тоҷикистон **Розиков Зафар Абдукахоровичро** тасдиқ менамоям:

Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси ДКМТ

Суроғани муассиса:

Суроға: 735730, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Бӯстон, кӯчаи А. Баротов, 6
Tel.: факс: (+9923451) 50634
E-mail.: gmit_tajikistan@mail.ru

www.gmit.tj “ 16 ” 02 соли 2026

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-091
назди Донишгоҳи техникий Тоҷикистон ба
номи академик М.С. Осимӣ (734042, шаҳри
Душанбе, хиёбони академикҳо, Рачабовҳо,
10a, www.ttu.tj)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим дар мавзуи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишворию биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 2.9.6 - Экология

Дар шароити ҷаҳони муосир, ки бо афзоиши истеъмоли сӯзишворию маъданӣ ва шиддат гирифтани таъсири манфии фаъолияти нақлиёти автомобилӣ ба муҳити зист тавсиф меёбад, масъалаи ҷустуҷӯ ва истифодаи манбаъҳои алтернативии энергия аҳамияти махсус касб менамояд. Партовҳои газҳои гармхонагӣ, ифлосшавии ҳавои атмосфера ва камшавии захираҳои барқарорнашавандаи энергетикӣ зарурати гузариш ба намудҳои устувори сӯзишвориро ба миён меоранд.

Дар ин замина, сӯзишворию биологии биоэтанол ҳамчун манбаи барқароршавандаи энергия мавқеи муҳим дорад. Истифодаи биоэтанол дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ метавонад ба коҳиш додани партовҳои моддаҳои зараровар ва беҳтар гардидани нишондиҳандаҳои экологӣ мусоидат намояд. Бо вучуди ин, раванди ҳосил намудани биоэтанол ва истифодаи он ба як қатор омилҳои экологӣ вобаста буда, арзёбии илмӣ таъсири онҳо ба муҳити зист зарур мебошад.

Аз ин рӯ, мавзуи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сӯзишворию биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ», ки аз ҷониби Саидзода Муҳаммад Раҳим иҷро гардидааст мубрам буда, ба ҳалли масъалаҳои муҳими илмию амалӣ дар самти ҳифзи муҳити зист ва рушди устувори соҳаи нақлиёт равона шудааст.

Муаллифи диссертатсия дар автореферати худ ба таҳлили назариявӣ ва амалӣ, инчунин ба арзёбии экологии равандҳои истеҳсол ва истифодаи сӯзишворию биологии биоэтанол, таъсири он ба муҳити зист ва имкониятҳои татбиқи амалӣ дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ диққати махсус додааст.

Диссертант дар автореферати кори диссертатсионии худ ҳадафи асосиро дар таҳқиқи таъсири экологии истеҳсол ва истифодабарии сӯзишворию биологии биоэтанол дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ муайян кардааст. Мақсад ба таҳлил ва арзёбии ҳамаҷонибаи равандҳои истеҳсол, коркард ва татбиқи биоэтанол, муайян кардани таъсироти экологӣ, инчунин пешниҳод намудани тавсияҳои илмӣ ва амалӣ барои беҳтар намудани самаранокии истифодабарии нақлиёти автомобилӣ дар шароити куҳсор равона шудааст.

Натиҷаҳои бадастомадаи муаллиф дар автореферати диссертатсия нишон медиҳанд, ки ҳосил ва истифодаи сӯзишворию биологии биоэтанол дар нақлиёти автомобилӣ дорои потенциали назаррас аз нуқтаи назари экологӣ мебошад. Муаллиф тавонист ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии истеҳсол ва истифодабарии биоэтанолро таҳлил намуда, таъсири равандҳои истеҳсолӣ ба муҳити зист ва захираҳои табииро арзёбӣ кунад. Самаранокии экологӣ ва таъсири истифодаи биоэтанол дар нақлиёти автомобилӣ, аз ҷумла коҳишёбии партовҳои газҳои гармхонагиро муайян намуд.

Ҳамзамон, механизмҳо ва омилҳои муайянкунандае, ки ба самаранокии истеҳсол ва истифодаи биоэтанол таъсир мерасонанд, муайян карда шуда, пешниҳодҳои методологӣ ва тавсияҳои амалӣ барои истифодаи устувор ва экологӣ самараноки он таҳия гардидаанд.

Бо вучуди камбудҳои ҷузъии грамматикӣ дар баъзе саҳифаҳо, ин камбудӣ хусусияти принципиалӣ надошта, ба натиҷаҳо ва арзиши илмӣ ва амалии кори диссертатсионӣ таъсири манфӣ намерасонад. Натиҷаҳои бадастомада ҳам аҳамияти назариявӣ доранд, ҳам барои татбиқи амалӣ дар рушди энергетикаи барқароршаванда ва ҳифзи муҳити зист имконият фароҳам меоранд. Аз ин ҷиҳат, таҳқиқот ба ҳалли масъалаҳои муҳими илмию амалӣ дар самти арзёбии экологии биоэтанол ва татбиқи он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳми назаррас мегузорад.

Диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим таҳқиқоти мустақилонаи илмӣ мебошад, ки бо сатҳи баландии илмӣ иҷро гардида, ба ҳалли масъалаҳои мубрами арзёбии экологии истеҳсол ва истифодаи сӯзишвории биологии биоэтанол дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ равона шуда, ба талаботи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба диссертатсияи номзади ҷавобгӯӣ буда, муаллифи он ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 2.9.6 – Экология сазовор мебошад.

Тақриздиханда:

доктори илмҳои техникӣ,
сарходими илмии Институти
масъалаҳои об, гидроэнергетика

ва экологияи АМИТ

“ 18 ” 02 соли 2026

Носиров Н.Қ.

Суроға:

734064, шаҳри Душанбе,
н. Сино, кучаи Шамсӣ, 20, хучраи 29

Tel.: (+992) 919445507

E-mail.: nosirov1940_10@mail.ru

“ 18 ” 02 соли 2026

Имзои доктори илмҳои техникӣ Носиров Н.Қ. -ро тасдиқ менамоям:

Сардори Шуббаи кадрҳо ва
коргузории ИМО, ГЭ ва Э АМИТ

Адамкулова С.С.

Суроғаи муассиса:

734025, шаҳри Душанбе,

кучаи Бофанда, 5/2

Tel.: (+992 37) 2213901

E-mail.: www.imoge.tj

“ 18 ” 02 соли 2026

Ба Шурои диссертациони 6D.KOA-091
назди Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба
номи академик М.С. Осимӣ (734042, шаҳри
Душанбе, хiebони академикхо, Раҷабовхо,
10a, www.ttu.tj)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертацияи Саидзода Муҳаммад Раҳим дар мавзуи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвори биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 2.9.6 - Экология

Дар муҳити экосистемаҳои табиии Ҷумҳурии Тоҷикистон имкониятҳои зиёд оид ба ҷорӣ намудани истеҳсоли сузишвори биологии биоэтанол мавҷуд аст, ки ин метавонад ба кам кардани таъсири манфии партовҳои гулхонагӣ, паст шудани шиддатнокии тағйирёбии иқлим ва таъмини мувозинати экологии ҳавои атмосфера заминаи устувор гузорад.

Экосистемаҳои табиии Ҷумҳурии Тоҷикистон, иқтидори табиатан хос барои таъмини шароити табиӣ ҷиҳати истеҳсоли сузишвори биологии биоэтанол, аз нуқтаи назарияи илмӣ-экологиро дорад.

Мубрамияти омӯзиши мавзуи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвори биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» дар шароити имрӯзаи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо як қатор омилҳои муҳими экологӣ, иқтисодӣ ва энергетикӣ асоснок мегардад.

Пеш аз ҳама, афзоиши шумораи воситаҳои нақлиёт боиси бештар тавлидшавии моддаҳои захрнокӣ захролудкунандаи манбаъҳои обӣ, киштзорҳо, обҳои зерзаминӣ, фавти олами набототу ҳайвонот ва захролудшавии маводҳои ғизо гардида ба ҳолати экологии шаҳри Душанбе ва дигар марказҳои аҳолинишин, зарарӣ зиёд расонида истодааст. Ин ҳолат ба пастшавии сифати ҳаво, захролудшавии муҳити зисти ҷома, бармаҳал хушкшавии ландшафтзорҳои кишвар, боғу ҷангалзорҳо ва бадшавии вазъи экологӣ мусоидат менамояд. Истифодаи биоэтанол ҳамчун сузишвори алтернативӣ метавонад ба коҳиши партовҳои газҳои гулхонагӣ ва дигар моддаҳои зараровар мусоидат намояд.

Аз ҷониби дигар, вобастагии кишвар аз воридоти маҳсулоти нафтӣ масъалаи таъмини амнияти энергетикиро ба миён мегузорад. Рушди истеҳсоли биоэтанол дар заминаи ашёи хоми ватанӣ, аз ҷумла маҳсулот ва партовҳои соҳаи кишоварзӣ, метавонад барои коҳиш додани ин вобастагӣ ва истифодаи самараноки захираҳои дохилӣ замина фароҳам оварад.

Илова бар ин, арзёбии илмии таъсири экологӣ ва иқтисодии истеҳсол ва истифодаи биоэтанол барои таҳияи сиёсати давлатӣ дар самти

рушди устувор, ҳифзи муҳити зист ва татбиқи уҳдадорихои байналмилалии экологӣ аҳамияти назаррас дорад.

Бо дарназардошти омилҳои зикршуда, омӯзиш ва таҳқиқи ҳамаҷонибаи масъалаи мазкур дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои аҳамияти муҳими илмӣ ва амалӣ мебошад.

Муаллифи диссертатсия дар автореферати худ асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқотро шарҳ дода, мубрамият ва дараҷаи омӯзиши мавзӯро асоснок менамояд. Ӯ ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва предмети омӯзиш, наwgониҳои илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ, инчунин натиҷаҳои асосии бадастомадаро ба таври мухтасар ва мушаххас пешниҳод мекунад. Ҳамзамон, муаллиф саҳми шахсии худро дар иҷрои таҳқиқот нишон дода, татбиқи натиҷаҳо дар амалия ва мувофиқати онҳо ба талаботи илмии соҳаҳои асоснок месозад.

Диссертант дар автореферати кори диссертатсионии худ мазмун ва натиҷаҳои асосии таҳқиқотро ба таври фишурда ва низомманд пешниҳод менамояд. Дар он мубрамияти мавзӯ, дараҷаи таҳқиқи масъала, ҳадаф ва вазифаҳои кор, объекти ва предмети таҳқиқот, инчунин асосҳои методологию назариявии он инъикос мегарданд. Ҳамчунин, наwgонии илмии таҳқиқот, аҳамияти назариявӣ ва амалӣ, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, саҳми шахсии диссертант ва маълумот оид ба апробатсия ва нашри натиҷаҳои илмӣ ба таври мушаххас баён карда шудааст.

Диссертант дар 3 боб: Боби якуми кори диссертатсионӣ мутааллиқ ба қисми назариявии кор буда, дар он мавзӯҳои таъсири нафт ва маводи нафтӣ ба экологияи муҳити зист, гурӯҳбандии партовҳои газиро азрозоли ва таъсири онҳо ба экологияи муҳит, гурӯҳбандии экологии таъсири газҳои ихроҷшудаи нақлиёти автомобилӣ ба муҳити зист, таҳлили назарияҳои вобастагии гармшавии ҳарорати иқлими сайёраи Замин ба зиёдшавии ғализии газҳои гулхонагӣ дар ҳавои атмосферӣ таҳлили назариявӣ гардида, мавзӯҳои мубрам ва мушкилоти ҳалталаби он муайян карда шудааст.

Дар боби дуюм қисми эксперименталии корро дар бар мегирад. Дар ин боб оид ба объекти таҳқиқот ва методҳои истифодашуда ва ҷузъиёти иҷрои он маълумот пешниҳод гардида ба рафти иҷрои таҳқиқот ва таҳлилҳои таҷрибавӣ аз усулҳои маълумии таҳлил аз қабилҳои экстракция, рефрактометрия, таҳлили хроматографии қоғазӣ, хроматографияи маҳинқабат, хроматографияи найчавӣ, хроматографияи газӣ, спектроскопияи ултробунафш ва инфрасурх ва ғайра истифода гардидааст.

Дар боби сеюми диссертатсия муҳимтарин натиҷаҳо ва таҳлили онҳоро дар бар мегирад. Дар ин боб натиҷаҳои таҳлилҳои таҷрибавӣ, ки мавзӯҳои арзёбии экологии технологияи истеҳсоли сузишвории биологии биоэтанол дар асоси партовҳои, ки таркибашон аз ангиштовҳо бой мебошанд, арзёбии экологӣ ва ҷанбаҳои физикий-химиявии технологияи

ҳосил намудани биоэтанол дар асоси ғузапояи пахта, ҷанбаҳои экологӣ ва технологияи ҳосил намудани госсипол, кислотаи лиму ва кислотаи себ дар асоси партовҳои истеҳсоли биоэтанол, арзёбии экологии истифодашавии биоэтаноли ҳосилкардашуда ҳамчун модификаторҳои беҳтаркунандаи сифати сузишворию бензинӣ, муайян намудани партовҳои газӣ ва аэрозолии аз нақлиёти автомобили ҳосилшаванда ва бааста ба мавқеи ҷуғрофии роҳҳои автомобилгард, афзалиятҳои экологии истифодаи биоэтанол ҳамчун сузишворию нақлиётро дар бар мегирад, таҳлилу муҳокима намудааст.

Ҳамзамон бандҳои 3.1. Арзёбии ҳамаҷонибаи таъсири воситаҳои нақлиётӣ ва системаҳои нақлиёт (аз ҷумла марҳилаи сохтмон) ба экосистемаҳои табиӣ дар сатҳҳои гуногун. 3.2. Омузиши ифлосшавии ҷузъҳои муҳити зист (об, хок, ҳаво, растанӣҳо) аз ҷониби воситаҳои нақлиёт ва воситаҳои техникий нақлиёт бо мақсади таҳияи меъёру стандартҳои аз ҷиҳати экологӣ асоснок оид ба паст ва ё бартарариф намудани таъсири фаъолияти нақлиётӣ ба муҳити зист. 3.5. Асосҳои илмӣ ҷойгиркунӣ, нигоҳдорӣ, интиқол ва нобудсозии партовҳои захролуд ва дигар партовҳои аз фаъолияти нақлиётӣ ҳосилшуда. 3.6. Асосноккунии илмӣ, таҳия ва такмили воситаҳои нақлиёт, иншоот ва системаҳои нақлиёт, усулҳои танзими фаъолияти лоиҳакашӣ ва таҳқиқотӣ, таъмини пешгирӣ ва кам кардани таъсири манфӣ ба муҳити зист. 3.7. Таҳқиқоти илмӣ дар соҳаи ба вуҷуд овардани воситаҳои нақлиётӣ аз ҷиҳати экологӣ тоза, технологияи сабз, энергия ва захира сарфакунанда. 3.8. Ташаккул ва такмил додани системаи мониторингӣ экологӣ дар нақлиёт, бештар таваҷҷӯҳ додааст, ки ин ба сифати рисолаи илмӣ, бештар баҳои мусбат медиҳад.

Натиҷаҳои бадастомадаи муаллиф ҷамъбасти мантикий таҳқиқоти анҷомёфта буда, сатҳи ҳаллу фасли масъалаҳои дар назди диссертатсия гузошташударо инъикос менамоянд. Дар онҳо дастовардҳои асосии илмӣ, хулосаҳои назариявӣ, тавсияҳои амалӣ ва пешниҳодҳои мушаххас, ки аз таҳлили амиқи мавод ва маълумоти таҷрибавӣ бармеоянд, ба таври возеҳ баён карда шудаанд. Ҳамзамон, натиҷаҳои ҳосилшуда навгонии илмӣ корро тасдиқ намуда, саҳми шахсии муаллифро дар рушди соҳаи дахлдор нишон медиҳанд ва заминаи истифодаи минбаъдаи онҳо дар фаъолияти илмӣ ва амалӣ фароҳам меоранд.

Бо вуҷуди камбудии ҷузъии грамматикӣ ва стилистикӣ, матни кори диссертатсионӣ дорои сохтори мураттаб ва систематикӣ буда, моҳият ва натиҷаҳои таҳқиқоти анҷомёфтаре ба таври равшан ва мушаххас инъикос менамояд. Камбудии ҷузъӣ, ки асосан ба услуб ва тарзи пешниҳоди маълумот марбутанд, ба арзиши илмӣ кори муаллиф таъсири ҷиддӣ намерасонанд.

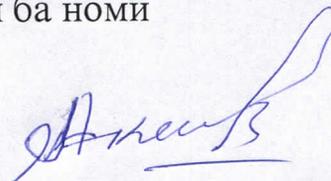
Диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим таҳқиқоти мустақилонаи илмӣ мебошад. Натиҷаҳои бадастомада, ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ, саҳми шахсии муаллифро дар рушди соҳаи дахлдор равшан нишон дода,

барои татбиқи онҳо дар назария ва амалияи экологӣ заминаи хуб фароҳам оварда, ба талаботи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба диссертатсияи номзади ҷавобгӯӣ мебошад, муаллифи он ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техника аз рӯи ихтисоси 2.9.6 – Экология сазовор мебошад.

Тақриздиханда:

номзади илмҳои биологӣ, дотсенти
кафедраи ботаника ва экологияи кишоварзии
Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи
Шириншоҳ Шоҳтемур

“20” 02 соли 2026

Акромов У.Х.

Суроға: 734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, н. Шоҳмансур, маҳаллаи
Хайробод, хонаи 236
Телефон: (+992) 918332938
E-mail.: ubaid_ubaid@mail.ru

Имзои номзади илмҳои биологӣ, дотсенти кафедраи ботаника ва экологияи кишоварзӣ Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур, Акромов У.Х.-ро тасдиқ менамоем:

Сардори Шуъбаи таъминоти ҳуқуқӣ
ва кадрҳои Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон
ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур

Курбонзода Аваз Хол

Сардори шуъбаи таъминоти ҳуқуқӣ ва кадрҳо

Суроғаи муассиса:

734003, шаҳри Душанбе,
ҳиёбони Рӯдакӣ 146,
Tel.: (+992 37) 2247207
E-mail.: www.tajagroun.tj

“20” 02 соли 2026

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим дар мавзӯи «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвори биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 2.9.6 - Экология

Дар шароити рушди босуръати соҳаи нақлиёти автомобилӣ ва афзоиши истеъмоли сузишвори маъданӣ, масъалаи ифлосшавии муҳити зист ва камшавии захираҳои барқарорнашавандаи энергетикӣ ба яке аз мушкилоти глобалии замони муосир табдил ёфтааст. Истифодаи васеи бензин ва дизел боиси зиёдшавии партовҳои газҳои зараровар, аз ҷумла гази карбон (CO_2), оксидҳои нитроген ва пайваस्ताгиҳои захролуд гардида, ба тағйирёбии иқлим ва бадшавии вазъи экологӣ таъсири манфӣ мерасонад.

Муаллиф дар автореферати диссертатсия дар асоси таҳқиқот, ҷустуҷӯ ва татбиқи манбаъҳои алтернативии сузишворӣ, хусусан сузишвори биологӣ, аҳамияти махсус додааст. Биоэтанол ҳамчун як навъи сузишвори барқароршаванда, ки аз ашёи хоми биологӣ истеҳсол мегардад, дорои имкониятҳои васеъ барои коҳиш додани вобастагӣ аз сузишвори маъданӣ ва паст кардани сатҳи ифлосшавии муҳити зист мебошад. Истифодаи биоэтанол дар нақлиёти автомобилӣ метавонад ҳаҷми партовҳои газҳои гармхонагиро коҳиш дода, самаранокии экологии системаҳои нақлиётиро баланд бардорад.

Аз автореферати диссертатсия дида мешавад, ки дар раванди ҳосил намудани биоэтанол худ низ таъсири муайяни экологӣ дорад, ки ба истеъмоли захираҳои обӣ, истифодаи замин, партовҳои истеҳсолӣ ва масрафи энергия вобаста аст. Аз ин рӯ, арзёбии ҳамаҷонибаи экологӣ дар тамоми марҳилаҳои истеҳсол ва истифодабарии биоэтанол аҳамияти калон дорад.

Диссертант дар автореферати кори диссертатсионӣ мубрамияти мавзӯи таҳқиқотии «Арзёбии экологии ҳосил намудани сузишвори биологии биоэтанол ва истифодашавии он дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ» ба ҳалли масъалаҳои муҳими ҳифзи муҳити зист, рушди устувор ва таъмини амнияти энергетикӣ равона кардааст. Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд барои таҳияи сиёсати экологӣ, банақшагирии энергетикӣ ва рушди технологияҳои «сабз» дар соҳаи нақлиёти автомобилӣ аҳамияти амалӣ дошта бошанд.

Диссертант дар автореферати кори диссертатсионии худ бори нахуст технологияи нав ва аз ҷиҳати экологӣ бартаридоштаи ҳосил намудани биоэтанол дар асоси ғузапояи пахта коркард карда, ҷанбаҳои физикию химиявии он таҳқиқ намудааст.

Дар автореферати диссертатсия пешниҳодҳои илмии асоснок, дар асоси биоэтанол ва сузишвори бензинӣ, сузишвориҳои модификатсиякардашудаи аз лиҳози экологӣ афзалиятнок коркард гардида афзалиятҳои энергиябарандагӣ ва экологии он муайян карда

шудааст. Инчунин, бори нахуст истифодаи биоэтанол, афзалиятҳои энергиябарандагӣ ва экологии он дар нақлиёти автомобилӣ ва шароити кӯхистони Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шудааст.

Дар баробари натиҷаҳои баланди дар автореферат оварда шуда, дар баъзе расмҳо иқтибос оварда нашудааст.

Аммо ин камбудӣ моҳияти кори таҳқиқотӣ ва қимати илмӣ ва амалии кори диссертатсиониро паст намекунад.

Диссертатсияи Саидзода Муҳаммад Раҳим таҳқиқоти илмии мустақилона ба анҷом расонидаи муаллиф мебошад, ки дорои натиҷаҳои илмӣ ва амалии нав аст. Он ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба диссертатсияи номзади ҷавобгӯӣ буда, муаллифи он ба дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 2.9.6 – Экология сазовор мебошад.

Такриздиханда:

доктори илмҳои геолого-минералогӣ,
профессори кафедраи географияи табиӣ
МДТ-и “ДДХ ба номи акад. Б.Ғафуров”
С.Я.

Абдурахимов

Имзои д.и.г.м, профессор Абдурахимов С.Я.-ро тасдиқ менамоям:

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ-и “ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров”

Сайдуллозода З.С.

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,

ш. Хучанд, кӯчаи Мавлонбеков, 1

Телефон: (+992) 3422 6 52 73

Е-mail.: www.hgu.tj

“ 23 ” 02 соли 2026